

Sygn. akt VI ACa 1175/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Urszula Wiercińska

Sędzia SA – Wanda Lasocka

Sędzia SA – Irena Piotrowska (spr.)

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 26 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. D. (1) następcy prawnej A. Z. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Starości Powiatu (...), Przedsiębiorstwu Handlowo - Usługowemu (...) s.c. z siedzibą w P., Centrali (...) Sp. z o.o., (...) Zakładom (...) w likwidacji w W., Gminnej Spółdzielni (...) w P., Przedsiębiorstwu Budownictwa (...) w upadłości z siedzibą w P., (...) Spółdzielni (...) z siedzibą w P., Przedsiębiorstwu (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P., Skarbowi Państwa - Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, D. M., Parafii R. - Katolickiej pod wezwaniem (...) w P., (...) S.A. z siedzibą w W., R. K., T. K., A. K., Gminie Miasta P., D. P.

przy udziale interwenientów ubocznych po stronie pozwanej S. G. (1) i Z. G. (1)

o wydanie i odszkodowanie

na skutek apelacji powódki

od wyroku częściowego Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 marca 2008 r.

sygn. akt XXV C 2490/05

I uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w upadłości z siedzibą w P. i umarza w tym zakresie postępowanie w sprawie;

II oddala apelację w pozostałej części.

Sygn. akt VI ACa 1175/12

UZASADNIENIE

W dniu 22 stycznia 1993r. A. Z. (1) wniósł pozew przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...) o ustalenie, że jego matka S. Z. była właścicielką gospodarstwa rolnego (...) położnego w P. przy ulicy (...).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o wezwanie do udziału w sprawie po stronie zwanej Kierownika Urzędu Rejonowego w P. jako reprezentanta Skarbu Państwa z jednoczesnym zwolnieniem od udziału w sprawie Wojewody

(...) oraz wniósł o oddalenie powództwa w zakresie działek: (...) (z uwagi na upływanie terminu zasiedzenia) oraz odrzucenie pozwu, co do działek: (...), (...), (...), (...), (...) (z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej z powodu nieuregulowania ich stanu prawnego) .

Postanowieniem z dnia 8 lutego 1994r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Skarbu Państwa zamiast Wojewody (...) - Kierownika Urzędu Rejonowego w P. .

W piśmie z dnia 16 grudnia interwencję uboczną po stronie pozwanej zgłosił Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w P. .

Wyrokiem z dnia 4 lutego 1998r. (sygn. akt IV C 810 / 93) Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił powództwo A. Z. (1).

W uzasadnieniu podniesiono, że powód nie wykazał interesu prawnego do wytoczenia powództwa o ustalenie .

Na skutek apelacji powoda wyrokiem z dnia 14 stycznia 2000r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 4 lutego 1998r. i przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu za II instancję . W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, że powód ma interes prawny w ustaleniu prawa własności swojej zmarłej matki do gospodarstwa rolnego (...), położonego w P.. Podniesiono , że istnieje niepewność co do stanu prawnego matki powoda i że rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie będzie miało wpływ na sferę uprawnień powoda. Sąd Apelacyjny wskazał też, że ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy powinien wezwać stronę powodową do oznaczenia osób nie biorących dotychczas udziału w sprawie.

W trakcie ponownego rozpoznawania sprawy przez Sąd Okręgowy precyzując żądania pozwu w piśmie procesowym z dnia 7 czerwca 2004r. pełnomocnik powoda wniósł o:

- ustalenie, że gospodarstwo rolne (...) nie podlegało przejściu na cele reformy rolnej w trybie dekretu PKWN o reformie rolnej z dnia 6 września 1944r. i wobec tego bezpodstawnie zostało przejęte;
- ustalenie, że w odniesieniu do gospodarstwa (...) nie została nigdy wydana decyzja o jego przeznaczeniu na cele reformy rolnej w oparciu o dekret z 1944r.;
- wydanie wyroku częściowego nakazującego pozwanemu Staroście Starostwa Powiatowego w P. (poprzednio: Kierownikowi Urzędu Rejonowego) wydanie powodowi działek: (...).

Pełnomocnik powoda w piśmie z dnia 13 grudnia 2000r. (uzupełnionym treścią pisma z 2 lipca 2002r.) jako osoby, które powinny uczestniczyć w niniejszym postępowaniu w charakterze strony wskazał: Skarb Państwa - Starostę Powiatu (...), Zakłady (...) - oddział (...) w P., M. S. i U. S. prowadzących działalność pod nazwą (...) s.c., (...) S.A. - Grupa (...) w P., Zakłady (...) w P., Gminę M. P., Gminną Spółdzielnię (...) w ł., Parafię Rzymsko - Katolicką pod wezwaniem (...) w ł., Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w P., (...) spółdzielnię (...) w P., Generalną Dyрекcyję Dróg Publicznych Oddział Centralny w W., D. M., M. M., P. M., W. M., R. K., T. K., B. K., D. P., M. P. (1), T. P. i B. P..

Postanowieniem z dnia 25 lipca 2002r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanych wszystkie wymienione powyżej osoby.

W piśmie z dnia 18 czerwca 2001 r. interwencję uboczną po stronie pozwanej zgłosiła (...) S.A.

Pozwani i interwenienci uboczni wnosili o oddalenie powództwa

W piśmie procesowym z dnia 12 grudnia 2006r. powód ostatecznie sprecyzował powództwo wnosząc o zobowiązanie Skarbu Państwa - Starosty (...) do wydania powodowi działek nr: (...). (...). (...), (...), (...), (...), (...) oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa - Starosty (...) na rzecz powoda kwoty 8.768.300zł tytułem zwrotu wartości pozostałych działek wchodzących w skład majątku (...).

W piśmie procesowym z dnia 11 stycznia 2007r. Skarb Państwa - Starosta (...) wniósł o odrzucenie pozwu w zakresie pkt 1 i 2 i o oddalenie w pozostałym zakresie .

Z dniem 7 marca 2007r. niniejszą sprawę do prowadzenia przejęła w ramach zastępstwa procesowego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Starostę (...) Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa i wносиła o oddalenie powództwa z zasądzeniem kosztów postępowania. Podniesiono, że roszczenie jest przedwczesne z powodu niewyczerpania drogi stepowania administracyjnego/ stwierdzenie nieważności decyzji lub wydanie decyzji bez podstawy prawnej i powód nie uzyskał legitymacji procesowej w zakresie powództwa windykacyjnego lub odszkodowawczego. Ponadto zaznaczono , że powód nie wykazał w postępowaniu administracyjnym, że nieruchomość objęta pozwem nie podpada pod przepis art. 2 ust.1 lit.e Dekretu PKWN z dnia 6 września 1944ro przeprowadzeniu reformy rolnej.

Zaskarżonym wyrokiem częściowym Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo.

W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

Pismem z dnia 3 lutego 1950r. Urząd Miejski Miasta P. (podpisanym przez Burmistrza Miasta P.) wezwał S. Z. do opuszczenia . terenu powiatu (...) w terminie do dnia 15 lutego 1950r. pod rygorem przymusowego usunięcia w razie niezastosowania się do wyżej wymienionego wezwania .

Z dołączonego do akt Zaświadczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 8 lutego 1957r wynika, że na gospodarstwie rolnym położonym na terenie miasta P. przy ulicy (...) obszarze 18,97 ha w okresie od 1946r do 15 lutego 1950r gospodarowała jako wyłączna właścicielka S. z C. Z. i że gospodarstwo to odziedziczyła po swojej matce F., a jej mąż E. Z. nigdy nie był ani w części właścicielem tej nieruchomości.

Księga wieczysta urządzona dla przedmiotowej nieruchomości uległa zniszczeniu w trakcie działań wojennych w latach 1939 - 1945 .

S. Z. była matką powoda, A. Z. (1). Wyżej wymienione grunty wchodziły w skład większej całości F. (...). Gospodarstwo to rodzice S. Z. podzielili na dwie części - jedną z § nich otrzymała S., a drugą-jej brat F. C., po którym spadek nabyły żona M. C. i córka J. C. po 50 % -każda z nich.

W dniu 24 listopada 1965r. M. C. i J. Ż. (z domu C.) zawarły w formie aktu notarialnego (za nr Rep. (...)) umowę darowizny, zgodnie, z którą J. Ż. nabyła udział przysługujący jej matce w wyniku spadkobrania we własności gospodarstwa rolnego w P. .

W piśmie z dnia 9 kwietnia 1991 r. S. Z. zwróciła się do Wojewody (...) o anulowanie decyzji Starosty (...) z dnia 31 stycznia 1950r. i o wydanie jej nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...).

S. Z. zmarła w dniu 28 września 1991 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy Wydziału (...) z dnia 25 sierpnia 1993r. (sygn. akt III Ns 1447/93) spadek po S. Z. nabyli: powód 2/6 części, M. Z. i A. Z. (2) po 1/6 części każde z nich .

W dniu 27 kwietnia 1972r. Powiatowa Komisja do spraw uwłaszczenia w P. wydała Akt Własności Ziemi nr (...) stwierdzający, że właścicielami nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki (...) (obecnie: (...)) położonej we wsi B. w powiecie (...) są: małżonkowie B. i T. A. . W dniu 29 czerwca 1992r. B. A. zawarła ze swoją córką D. P. w formie aktu notarialnego umowę darowizny, zgodnie z którą B. A. całe swoje gospodarstwo - z wyjątkiem zabudowanej działki nr (...) - darowała na rzecz D. P., a ta darowiznę przyjęła . D. P. ujawniona jest w prowadzonej dla nieruchomości oznaczonej jako działka (...) księdze wieczystej Kw nr (...) jako właściciel .

W dniu 27 czerwca 1974r. Naczelnik Powiatu w P. wydał Akt Własności Ziemi nr (...) stwierdzający, że właścicielami działek: (...) położonych we wsi B. w powiecie (...) są: małżonkowie P. i W. W. (1) . Obecnie nieruchomość ta oznaczona jest jako działka (...).

Decyzją z dnia 20 sierpnia 1974r. działka nr (...) została przekazana Wojewódzkiej (...) Spółdzielni (...) w W. Oddziałowi w P. w odpłatne użytkowanie na czas nieokreślony .

Decyzją Naczelnika Miasta i Gminy P. z dnia 12 lutego 1979r. również działka nr (...) została przekazana Wojewódzkiej Spółdzielni (...) w C. Oddziałowi w P. w odpłatne użytkowanie na czas nieokreślony . Obie działki zostały przekazane Spółdzielni protokołem zdawczo - odbiorczym z dnia 5 grudnia 1974r.

W dniu 3 sierpnia 1991 r. kierownik Urzędu Rejonowego w P. wydał decyzję nr (...) o przejęciu na rzecz Skarbu Państwa działki (...). Powyższa decyzja została zaskarżona przez S. Z., która wniosła od niej odwołanie, a następnie utrzymana w mocy decyzją Wojewody (...) nr (...) z dnia 5 listopada 1991 r., którą powód zaskarżył do Naczelnego Sądu Administracyjnego(dalej NSA). NSA postępowanie w sprawie zawiesił postanowieniem z dnia 9 października 1992r. (sygn. akt SA 40/92) celem ewentualnego rozpoznania sprawy w trybie art. 155 kpa. Wojewoda (...) decyzją z dnia 31 grudnia 1992r. odmówił uchylenia decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego oraz własnej decyzji z dnia 5 listopada 1991 r.

W dniu 14 sierpnia 1991 r. Kierownik Urzędu Rejonowego w P. wydał w sprawie działki (...) decyzję nr (...), której uchylenia w trybie art. 155 kpa Wojewoda (...) odmówił decyzją nr (...) z dnia 12 stycznia 1991r. Od powyższej decyzji powód wniósł odwołanie .

Zarządzeniem nr (...) z dnia 31 grudnia 1991 r. Naczelnego Dyrektora O. (...) w W. zniesione zostało z dniem 31 grudnia 1991 r. gospodarstwo pomocnicze (...) w P., zaś jego składniki majątkowe zostały przekazane Przedsiębiorstwu (...) w s P..

W dniu 14 sierpnia 1991 r. Kierownik Urzędu Rejonowego w P. wydał w sprawie działki (...) decyzję nr (...), której uchylenia (wniesionego w dniu 2 listopada 1992r. w trybie art. 155 kpa przez powoda) Wojewoda (...) odmówił. Od decyzji Wojewody powód wniósł odwołanie .

W sprawie działek (...) Kierownik Urzędu Rejonowego w P. wydał decyzję, od której powód wniósł odwołanie, rozpatrzone przez Wojewodę (...) decyzją nr (...), zaskarżoną przez powoda do NSA. Sąd ten postanowieniem z dnia 20 lipca 1992r. (sygn. akt II SA 287/92) skargę powoda odrzucił .

W dniu 9 grudnia 1991 r. Kierownik Urzędu Rejonowego w P. wydał decyzję nr (...), w której orzekł o przejęciu na własność Skarbu Państwa nieruchomości oznaczonej, jako działka (...) . Od decyzji tej powód wniósł odwołanie do Wojewody (...), który w dniu 24 stycznia 1992r. wydał decyzję nr (...), następnie zaskarżoną przez powoda do NSA , który to Sąd postanowieniem z dnia 20 lipca 1992r. (sygn. akt II SA 414/92) skargę odrzucił.

Decyzją z dnia 29 maja 1992r. nr (...) Minister Rolnictwa stwierdził nieważność decyzji Wojewody (...), w uzasadnieniu stwierdzając, że Skarb Państwa wszedł w posiadanie przedmiotowej działki przed 5 kwietnia 1958r. i nadal włada nią bez tytułu prawnego .

W kwietniu 1991r. Skarb Państwa - Kierownik Urzędu Rejonowego w P. wystąpił do Sądu Rejonowego w Płońsku z wnioskiem o stwierdzenie

Wraz z ogłoszeniem upadłości Przedsiębiorstwa (...) weszła w skład masy upadłości przedsiębiorstwa, znajdując się pod rządem syndyka

Jako właściciel działki (...) wpisana jest Parafia R. - Katolicka, zaś jako Właściciel działki (...) - Skarb Państwa .

Decyzją nr (...) z dnia 23 marca 1992r. stwierdzone zostało nabycie z mocy prawa przez (...) w dniu 5 grudnia 1990r. prawa użytkowania wieczystego na okres 99 lat działek (...) (k. 357). Decyzją nr (...) z dnia 2 stycznia 1993r. wyżej wymieniona decyzja stwierdzająca nabycie prawa użytkowania wieczystego, została uchylona .

Decyzją nr (...) z dnia 6 marca 1992r. stwierdzone zostało nabycie przez (...) Przedsiębiorstwo (...) w C. z mocy prawa użytkownika wieczystego na okres 99 lat między Innymi działek (...). Decyzją z dnia 8 listopada 1994r. Minister Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa stwierdził nieważność wyżej wymienionej decyzji w części dotyczącej działek (...), jednocześnie odmawiając stwierdzenia jej nieważności w zakresie działki (...). W uzasadnieniu podniesiono, że działka (...) stanowi własność Skarbu Państwa, zgodnie z treścią księgi wieczystej KW (...), pozostawała zaś w zarządzie Okręgowego Przedsiębiorstwa (...), wobec czego spełnione zostały przesłanki z ustawy z 29 września 1990r., natomiast własności Skarbu Państwa nigdy nie stanowiła działka (...), ponieważ nie zostało jeszcze zakończone postępowanie o stwierdzenie jej zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa. Decyzję Ministra powód zaskarżył do NSA, który wyrokiem z dnia 31 maja 1995r. (sygn. akt I SA 8/95) oddalił skargę powoda i uchylił zaskarżoną decyzję w części dotyczącej działki (...).

W piśmie z dnia 30 grudnia 1996r. Zarząd Powiatowej Spółdzielni (...) w P. zwrócił się do Burmistrza Miasta P. o przekazanie w użytkowanie wieczyste działek (...).

W dniu 3 września 1997r. (...) w P. Spółka Akcyjna - Grupa (...) zawarł z M. S. i U. S. w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży, zgodnie, z którą spółka zbyła na rzecz U. i M. małżonków S. działających w ramach Przedsiębiorstwa Usługowo - Handlowego (...) spółka cywilna prawo użytkowania wieczystego nieruchomości oraz własność budynków znajdujących się na tej nieruchomości - działce położonej w I. przy ulicy (...), oznaczonej w ewidencji gruntów, jako działka (...). M. S. i U. S. zostali wpisani w dziale II księgi wieczystej Kw nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Płońsku (...) Wydział (...), jako wierzyci użytkownicy i współwłaściciele budynków stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności.

W piśmie z dnia 31 maja (...). pozwany (...) w P. Spółka Akcyjna - Grupa (...) złożył Staroście Powiatu (...) oświadczenie o rezygnacji z dniem 30 czerwca 1999r. z zarządu nieruchomością (...) i w dniu 22 września 1999r. przekazał przedmiotową nieruchomość protokołem zdawczo - odbiorczym Staroście Powiatu (...).

W dniu 29 grudnia 1999r. zmianie uległa firma pozwanej spółki (...) w P. Spółka Akcyjna - Grupa (...) w P. na (...) w P. Spółka Akcyjna. Następnie uchwałą Zgromadzenia Akcjonariuszy spółki doszło do jej połączenia z Przedsiębiorstwem (...) S.A. z siedzibą w B., poprzez przejęcie całego majątku przez (...) S.A. Spółka (...) w P. S.A. została wobec tego wykreślona z rejestru. Postanowieniem z dnia 15 marca 2004r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy (...) Wydział (...) dokonana została zmiana danych ujawnionych w Krajowym Rejestrze Sądowym, poprzez wpisanie nowej firmy i siedziby pozwanego, odtąd prowadzącego działalność pod firmą: (...) Spółka Akcyjna (...), (...), (...) w W.. Kolejna zmiana firmy zwanego nastąpiła z dniem 30 września 2004r. na: (...) Spółka Akcyjna W. .

W 2003r. posiadaczem działki (...) były (...) Zakłady (...), działki (...) - Skarb Państwa (po likwidacji i wykreśleniu z rajowego Rejestru Sądowego Zakładów (...)), działki (...) Przedsiębiorstwo Centrala (...) w W., działki (...) - .H.U. (...) Spółka Cywilna, działki (...) - Skarb Państwa, działki (...) - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w W., działki (...) - Skarb Państwa (w użytkowaniu (...)), działki (...) - Skarb Państwa (w użytkowaniu (...)), działki (...) - Skarb Państwa (w użytkowaniu Gminy M. P.), działki (...) - Skarb Państwa (w użytkowaniu Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w W. Rejon w P.), działki (...) - Skarb Państwa, działki (...) - Gmina M. P., działki (...) - Gminna Spółdzielnia (...) w P., działki (...) - Przedsiębiorstwo Budownictwa | Komunalnego w P. w upadłości, działka (...) Spółdzielnia (...) w P., działka (...) - Parafia R. - Katolicka pod wezwaniem (...), działki (...) - D. M. i M. M., działki (...) - D. P. .

W rejestrze gruntów jako właściciel działek (...) ujawniony został Skarb Państwa, a jako zarządca - (...) S.A. .

W dniu 11 maja 1998r. P. W. (1) i W. W. (2) zawarli z córką D. M. i wnukiem P. W. (2) w formie aktu notarialnego umowę darowizny, w której małżonkowie W. darowali D. M. między innymi działki nr (...).

Aktualnie nieruchomościami wchodzącymi w skład gospodarstwa rolnego (...) władają: Skarb Państwa - Starosta Powiatu (...), P.H.U. (...) M. S., (...) Przedsiębiorstwo Centrala (...), (...) S.A. w likwidacji, GS (...) w P.,

Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w P. w upadłości, (...) w P., Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P., D. M., D. P. i Parafia Rzymsko - Katolicka pod wezwaniem (...) w P.. Właścicielem działki (...) jest Skarb Państwa, natomiast użytkownikiem wieczystym - Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe (...); nieruchomość ta ma urządzoną księgę wieczystą Kw. (...) Właścicielem działki (...) jest również Skarb Państwa, natomiast trwały zarząd nad przedmiotową nieruchomością sprawuje Przedsiębiorstwo (...) w W.; nieruchomość ta ma założoną księgę wieczystą Kw (...). Z kolei działką (...) Skarb Państwa włada na zasadach posiadania samoistnego. Właścicielem działki (...) jest Skarb Państwa, natomiast zarząd nad nią sprawują (...) Zakłady (...). Również zarząd nad działką (...) sprawują (...) Zakłady (...), natomiast Skarb Państwa włada przedmiotową działką na zasadach posiadania samoistnego. Skarb Państwa włada jako posiadacz samoistny również działkami: (...), (...) i (...). Działka (...) jest użytkowana przez Gminną Spółdzielnię (...). Działka (...) stanowi własność Parafii Rzymsko - Katolickiej pod wezwaniem (...); dla nieruchomości tej urządzona jest księga wieczysta Kw (...). Działką (...) Skarb Państwa włada na zasadach posiadania samoistnego, jak również działką (...), nad którą zarząd sprawuje Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w upadłości. Również działki (...) znajdują się we władaniu Skarbu Państwa jako posiadacza samoistnego, nad obiema zarząd sprawuje (...) Spółdzielnia (...) w P.. Skarb Państwa jest również samoistnym posiadaczem działek (...) - działkę (...) użytkuje zaś Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. w P.. Właścicielką działki (...) jest D. M.. Właścicielką działki (...) jest D. P.; dla tej nieruchomości urządzona jest księga wieczysta Kw (...). Samoistnym posiadaczem działki (...), zaś właścicielem działek (...) jest Skarb Państwa .

W rejestrze gruntów jako właściciel działki nr (...) ujawniony został Skarb Państwa, zaś jako użytkownik wieczysty - M. S. przedsiębiorstwo (...) w P. , jako właściciel działki nr (...), a jako podmiot posiadający ją w trwałym zarządzie - (...) Przedsiębiorstwo Centrala (...) z siedzibą w P. , jako władający działką nr (...) na zasadach posiadania samoistnego Skarb Państwa jako władający działką nr (...) na zasadach posiadania samoistnego Skarb Państwa, zaś jako podmiot trwale zarządzający nieruchomością - (...) S.A z siedzibą w W. , jako władający działką nr (...) na zasadach posiadania samoistnego Skarb Państwa , jako władający na zasadach posiadania samoistnego działką nr (...) Skarb Państwa, zaś jako użytkownik - Gminna Spółdzielnia (...) W P. , jako właściciel działki nr (...) - Parafia rzymsko - katolicka pod wezwaniem (...) w P. , jako władający na zasadach posiadania samoistnego działką nr (...) - Skarb Państwa , jako władający na zasadach posiadania samoistnego działką nr (...) - Skarb Państwa, a jako podmiot trwale zarządzający nieruchomością - Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w P. , jako władający na zasadach posiadania samoistnego działki nr (...) - Skarb Państwa, zaś jako podmiot trwale zarządzający nieruchomością - (...) Spółdzielnia (...) w P. , jako właściciel działki nr (...) - D. M., zaś jako dzierżawca - R. K. , jako właściciel działki nr (...) - D. P. , jako władający działką nr (...) na zasadach posiadania samoistnego - Skarb Państwa , zaś jako właściciel działek (...) - Skarb Państwa .

Z wniosku Skarbu Państwa - Starosty (...) przed Sądem Rejonowym w Płocku toczyły się postępowania o stwierdzenie zasiedzenia działek: (...) (sygn. akt I Ns 384/05), (...), (...), (...), (...), (...), (...) (sygn. akt I Ns 69/03), (...) (sygn. akt I Ns 67/05), (...) (sygn. akt I Ns 487/04) oraz z wniosku Centrali (...) o stwierdzenie zasiedzenia przez Skarb Państwa działki nr (...) (sygn. akt I Ns 350/02).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 18 czerwca 2004r. Sąd Rejonowy w Płocku Wydział (...) (sygn. akt I Ns 69/03) oddalił wniosek Skarbu Państwa - Starosty (...) o stwierdzenie zasiedzenia działek (...). W uzasadnieniu Sąd wskazał, że przejęcie przedmiotowych gruntów przez Skarb Państwa nastąpiło w wyniku bezprawnego działania organu władzy, a nie podmiotu prawa cywilnego i dlatego okres posiadania Skarbu Państwa nie może być uznany za posiadanie prowadzące do zasiedzenia.

Postanowieniem z dnia 30 listopada 2005r. (sygn. akt I Ns 384/05) Sąd Rejonowy w Płońsku Wydział (...) oddalił wniosek Skarbu Państwa - Starosty (...) o stwierdzenie zasiedzenia działki (...) wskazując, że władanie Skarbu Państwa nie miało charakteru cywilnoprawnego .

Postanowieniem z dnia 21 marca 2006r. Sąd Rejonowy w Płońsku Wydział (...) (sygn. akt I Ns 487/04) oddalił wniosek Skarbu Państwa - Starosty (...) o stwierdzenie zasiedzenia działki (...).

Postanowieniem z dnia 26 stycznia 2005r. Sąd Rejonowy w Płońsku Wydział (...) (sygn. akt I Ns 350/02) oddalił wniosek Przedsiębiorstwa (...) w W. o stwierdzenie, że Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie własność działki nr (...), wskazując, że Skarb Państwa zawładnął przedmiotową nieruchomością w następstwie wadliwego wykonania dekretu .

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wyrokiem częściowym w zakresie żądania wydania działek powództwo oddalił z uwagi na jego przedwczesność.

Zważono, że Sąd Apelacyjny rozpoznający apelacje od wyroku wydanego po raz pierwszy orzekał w zakresie innego żądania. Wówczas postępowanie toczyło się o ustalenie, że matka powoda była właścicielką określonego pozvem gospodarstwa.

Podkreślono, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy, po ustaleniu kręgu pozwanych i zajęciu stanowiska przez pozwanych, zostało zmienione powództwo na żądanie wydania na podstawie art. 222 k.c.

Wskazano, że w takiej sytuacji procesowej powód, że dla skutecznego dochodzenia roszczenia windykacyjnego obowiązany był wykazać się tytułem prawnym do nieruchomości, o wydanie których występował.

Nadto powództwo powinno być skonkretyzowane wobec każdego z pozwanych i skierowane wobec aktualnym posiadaczom tych nieruchomości, a nie wszystkim podmiotom, które w jego ocenie posiadają grunt stanowiący kiedyś majątek (...). Powód z takiego obowiązku nie wywiązał się i podtrzymywał powództwo w całej rozciągłości wobec wszystkich pozwanych. W ocenie Sądu pierwszej instancji powód na tym etapie postępowania nie wykazał swojego prawa własności, które czyniłoby jego roszczenie o wydanie zasadnym.

Zdaniem Sądu Okręgowego Dekret PKWN z dnia 6 września 1944r o przeprowadzeniu reformy rolnej z datą jego wejścia w życie odnośnie do nieruchomości ziemskich wymienionych w jego art. 2 ust. 1 lit. E, wywoływał skutki rzeczowe w zakresie przejścia na własność Państwa tych nieruchomości ex lege. Zaistnienie tych skutków rzeczowych nie było uzależnione ani od wystawienia zaświadczenia wojewódzkiego urzędu ziemskiego stwierdzającego, że nieruchomość jest przeznaczona na cele reformy rolnej, ani od dokonania na jego podstawie wpisu w księdze wieczystej na zasadach określonych w art. 1 dekretu z dnia 8 sierpnia 1946r o wpisywaniu w księgach hipotecznych prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej. / Dz. U. Nr 39, poz. 233 ze zm. / , Podobnie zajęcie tego skutku nie wiązało się z kwestią sporządzenia protokołu przejścia.

Podano , że nieruchomość będąca przedmiotem sprawy niniejszej podlegała pod działanie art. 2 st.1 lit. E cytowanego Dekretu. Przepisem wykonawczym do cytowanego Dekretu było Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945r w sprawie wykonania dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944r / Dz. U. 45/10/51/.

Wskazano , że zgodnie z § 6 tego Rozporządzenia strona, ubiegająca się o uznanie, że dana nieruchomość wyłączona jest spod działania postanowień zawartych w art. 2 ust 1 pkt e Dekretu, winna złożyć w wojewódzkim urzędzie ziemskim taki wniosek i przedłożyć takiemu urzędowi dowody, stwierdzające dokładny obszar tej nieruchomości z wyszczególnieniem użytków każdego rodzaju, a w braku takich dowodów winna zwrócić się do wojewódzkiego urzędu ziemskiego o sporządzenie dowodów pomiarowych na swój koszt.

Od decyzji wojewódzkiego urzędu ziemskiego służyło stronom prawo odwołania za pośrednictwem tego urzędu do Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych/ § 5 rozporządzenia/.

Podkreślono ,że samo złożenie wniosku przewidzianego w § 6 Rozporządzenia nie zawieszało jednakże skutku w postaci przejścia na własność Skarbu Państwa nieruchomości , jak też nie stanowiło przeszkody ani w wystawieniu zaświadczenia stwierdzającego, że nieruchomość ziemska jest przeznaczona na cele reformy rolnej , ani do dokonania na jego podstawie odpowiedniego wpisu w księdze wieczystej. Dopiero wydanie ostatecznej decyzji stwierdzającej, że nieruchomość ziemska nie podpada pod działanie przepisu art. 2 ust 1 lit. E dekretu o przeprowadzeniu reformy

rolnej wywoływało skutki rzeczowe wobec Skarbu państwa i stanowiło podstawę do wykreślenia Skarbu Państwa z księgi wieczystej, o ile został uprzednio wpisany.

Zaznaczono, że rozpoznawanie wniosku w trybie § 5 cyt. wyżej Rozporządzenia należy do drogi postępowania administracyjnego. Wskazano, że rozpoznawanej sprawie przepisem szczególnym przekazującym orzekanie o tym, czy dana nieruchomości podpada pod działanie przepisów art. 2 ust 1 lit. E dekretu, do kompetencji organów administracji publicznej jest przepis § 5 ust.1 rozporządzenia. Stosownie do tego przepisu organem pierwszej instancji jest wojewódzki urząd ziemski/ obecnie wojewoda/.

W konsekwencji uznano, że aktualnie powództwo windykacyjne nie mogło być uwzględnione bowiem powód winien w pierwszej kolejności wystąpić na drogę postępowania administracyjnego w trybie cyt. rozporządzenia. Podano, że dopiero ustalenie, że nieruchomości nie podpada pod działanie dekretu dawałoby możliwość skutecznego dochodzenia dalszych roszczeń, ale tylko w stosunku do podmiotów posiadających nieruchomości, wydanie, których występuje.

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i podniósł następujące zarzuty:

1/ sprzeczność ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego polegającą na tym, że powództwo o ustalenie nie zostało ani cofnięte, ani zmienione, a jedynie poszerzone o rozstrzygnięcie w zakresie skutków przewidywanego pozytywnego dla powoda ustalenia, że gospodarstwo jego matki nie kwalifikowało się do przejęcia w trybie reformy rolnej i jakichkolwiek innych przepisów, gdzie wnioskowany do wydania wyrok częściowy i tak musiałby być oparty co najmniej na przesłance ustalenia nieistnienia przejścia z mocy samego prawa na Skarb Państwa własności w trybie dekretu o reformie rolnej, jak i ustaleniu skutecznego po dziś dzień prawa własności powoda (jego matki - prawnej poprzedniczki) żądanych do zwrotu nieruchomości;

2/ naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

a) przepisu art. 317 kpc przez wydanie wyroku częściowego, który to wyrok w zakresie żądania wydania (konkretnych, a w wyroku nie wymienionych) nieruchomości narusza dany przepis, bowiem brak koniecznego ustalenia (co najmniej przesłankowo) prawa własności spadkobiercy S. Z. w odniesieniu do żądanych do wydania mu nieruchomości, wg twierdzeń pozwanego Skarbu Państwa przejętych przez Skarb Państwa w trybie reformy rolnej, powoduje że dane żądanie nie nadawało się /nie nadaje się/ do rozstrzygnięcia wyrokiem częściowym;

a nadto gdyby podzielić w warunkach niniejszej sprawy pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uzasadnieniu orzeczenia III KKO 7/97, OSNAP 1988/18/554 (na które powołał się Sąd Apelacyjny), to w zakresie wydania i odszkodowania żądanie powoda po uprzednim ustaleniu, że przejęcie w trybie reformy rolnej miało miejsce ale było wadliwe podlegałoby odrzuceniu, co oznacza, że oddalenie powództwa wyrokiem częściowym w zakresie wydania nieruchomości dotknięte jest także nieważnością postępowania (art. 379 pkt. 1 w zw. z art. 199 par. 1 k.p.c.);

b) naruszenie art. 386 par. 6 k.p.c. - poprzez pominięcie oceny prawej i wskazań Sądu Apelacyjnego zawartych w uzasadnieniu wyroku I ACa 711/99;

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie skarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji w zakresie żądania ustalenia nieistnienia przejścia z mocy prawa na rzecz Skarbu Państwa prawa własności nieruchomości stanowiącej spadek po matce powoda tak w trybie reformy rolnej, jak i w oparciu o jakiegokolwiek inne przepisy oraz w zakresie żądania wydania powodowi konkretnie wskazanych nieruchomości;

a nadto o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej za dotychczasowe instancje;

W toku postępowania przed Sądem Apelacyjnym interwencje uboczne po stronie pozwanej złożyli Z. G. (2) i S. G. (2), zmarła pozwana J. K. (k. 1907 akt) i w jej miejsce wstąpili : mąż T. K. oraz synowie A. K. i R. K. ,zmarł powód A. Z. (1)(k.1940 akt) i w jego miejsce wstąpiła córka K. D. (2), zakończyło się postępowanie upadłościowe

prowadzone z wniosku syndyka Masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w P. w upadłości i wykreślono to przedsiębiorstwo z Krajowego Rejestru Sądowego(k.2066-2067 akt).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył , co następuje.

Apelacja strony powodowej nie jest zasadna i dlatego nie mogła odnieść skutku.

Ustalenia faktyczne poczynione w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za podstawę dla własnych rozważań.

Odnosząc się do zarzutu sprzeczności ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego polegającą na tym, że powództwo o ustalenie nie zostało ani cofnięte, ani zmienione, a jedynie poszerzone o rozstrzygnięcie w zakresie skutków przewidywanego pozytywnego dla powoda ustalenia, że gospodarstwo jego matki nie kwalifikowało się do przejścia w trybie reformy rolnej, jak i ustaleniu skutecznego po dziś dzień prawa własności powoda (jego matki) żądanych do zwrotu nieruchomości Sąd Apelacyjny stwierdza , że zarzut ten nie jest trafny.

Jak prawidłowo odnotował Sąd pierwszej instancji powód sprecyzował żądanie pozwu. Na rozprawie w dniu 6 grudnia 2006r. podniósł , że obecnie wnosi o nakazanie Skarbowi Państwa wydania powodowi wszystkich działek opisanych w piśmie procesowym z dnia 7 czerwca 2004r., co do których Skarb Państwa nie legitymuje się tytułem własności, zaś w odniesieniu do pozostałych działek z F. A. wnosi o zasądzenie stosownego odszkodowania.(k.941 akt).To stanowisko procesowe zostało potwierdzone przez pełnomocnika powoda w piśmie procesowym z dnia 12 grudnia 2006r. powód ostatecznie sprecyzował powództwo wnosząc o zobowiązanie Skarbu Państwa - Starosty (...) do wydania powodowi działek nr: (...). (...). (...), (...), (...), (...), (...), (...) oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa - Starosty (...) na rzecz powoda kwoty 8.768.300zł tytułem zwrotu wartości pozostałych działek wchodzących w skład majątku (...)(k.95- 954 akt).

Także na rozprawie w dniu 26 marca 2008r.,poprzedzającej wydanie zaskarżonego wyroku ,pełnomocnik powoda podtrzymał żądanie zwrotu 11 działek w naturze ((...) akt).

Nie ma zatem wątpliwości co do treści żądania powoda po jego ostatecznym sprecyzowaniu. Nawet jeżeli przyjąć , że treść żądania wynikała z tego , iż powód przewidywał pozytywnego dla niego ustalenia , że gospodarstwo jego matki nie kwalifikowało się do przejścia w trybie reformy rolnej , to reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, nie mógł się on spodziewać , że ustalenie takie zapadnie przed sądem powszechnym

Zgodnie z § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej orzekanie w sprawach, czy dana nieruchomość podpada pod działanie przepisów art. 2 ust. 1 lit. e tego dekretu, należy w I instancji do kompetencji wojewódzkich urzędów ziemskich (ust. 1). Od decyzji wojewódzkiego urzędu ziemskiego służy stronom prawo odwołania za pośrednictwem tego urzędu w ciągu 7 dni, licząc od dnia następnego po doręczeniu decyzji, do Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych (ust. 2).

Należy uwzględnić, że dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej wszedł w życie z dniem 13 września 1944 r. (z dniem ogłoszenia). Z tym dniem nieruchomości ziemskie o charakterze rolniczym, wymienione w art. 2 ust. 1 dekretu, przeszły na własność Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele wskazane w art. 1 ust. 2 dekretu. Dekret zatem nie dotyczył nieruchomości, które nie były nieruchomościami o charakterze rolniczym.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego przyjmowano, że dekret z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (uwzględniając także dekret z dnia 17 stycznia 1945 r.) dotyczył nieruchomości ziemskich o charakterze rolniczym i tylko te nieruchomości, jeśli spełniały inne jeszcze warunki określone w dekrecie, przeszły na własność Skarbu Państwa z dniem 13 września 1944 r.

Trybunał Konstytucyjny najpierw w uzasadnieniu uchwały z dnia 19 września 1990 r. sygn. akt W 3/89 (Dz.U. Nr 66, poz. 396), a następnie w uzasadnieniu uchwały z dnia 16 kwietnia 1996 r. sygn. akt W 15/95 (Dz.U. Nr 54, poz. 572) przyjął, że przepis art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej dotyczy

nieruchomości ziemskich o charakterze rolniczym (nieruchomościami ziemskimi są obiekty mienia nieruchomego, które mają charakter rolniczy. Reforma rolna dotyczyła tych nieruchomości lub ich części, które są lub mogą być wykorzystane do prowadzenia działalności wytwórczej w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, sadowniczej). Jakkolwiek uchwały Trybunału Konstytucyjnego w sprawie ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni ustaw utraciły moc obowiązującą z dniem wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 239 ust. 3), to jednak miały zasadniczy wpływ na ukształtowanie praktyki co do rozumienia zakresu przedmiotowego art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu. Takie rozumienie przepisów dekretu oznaczało, że możliwy był spór nie tylko o to, czy nieruchomość ziemska podpadała pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu ze względu na przyjęte normy obszarowe. Spór mógł dotyczyć także tego, czy dana nieruchomość stanowiła nieruchomość o charakterze rolniczym, a źródłem takiego sporu było to, czy taka nieruchomość (jej część) przeszła na własność Skarbu Państwa w sytuacji, gdy w ocenie poprzedniego właściciela (jego następców prawnych) nieruchomość nie miała charakteru rolniczego (np. zespół pałacowo-parkowy), (...) a więc nie podpadała pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej i nie przeszła na własność Skarbu Państwa na podstawie tego dekretu.

Dla rozstrzygnięcia tego rodzaju sporów przyjęta została w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej droga administracyjna: sprawom tym nadano charakter spraw administracyjnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnej. Tym samym została wyłączona droga przed sądami powszechnymi w zakresie rozstrzygnięcia o tym, czy określona nieruchomość (część nieruchomości) podpada pod przepisy dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Takie stanowisko zostało ukształtowane ostatecznie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (najpełniej w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1951 r. sygn. akt C 427/51, OSN 1953, nr 1, poz. 1).

Tego stanu rzeczy nie zmieniła ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz.U. Nr 17, poz. 71). Należy zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że art. 9 tej ustawy dotyczył jedynie niektórych nieruchomości rolnych i leśnych. Na skutek wejścia w życie ustawy z 1958 r. spory dotyczące tego rodzaju żądań nie stały się sprawami cywilnymi, ponieważ ustawa ta, po pierwsze - regulowała przejęcie na własność Państwa wyłącznie nieruchomości rolnych i leśnych, po drugie - o przejęciu nieruchomości rolnych orzekał organ administracji w drodze decyzji i po trzecie - żaden przepis tej ustawy nie wyłączał z drogi postępowania administracyjnego orzekania o tym, czy określona nieruchomość podpadała czy nie podpadała pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej ze względu na to, że była lub nie była nieruchomością o charakterze rolniczym.

Przepis § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. jest konsekwentnie stosowany w praktyce sądów oraz organów administracji publicznej. W szczególności w licznych orzeczeniach sądy (zarówno administracyjne, jak i powszechne oraz Sąd Najwyższy) stosowały go, dokonując interpretacji w odniesieniu do rozmaitych stanów faktycznych, a także oceniając prawidłowość orzekania w trybie administracyjnym w sprawie konkretnych nieruchomości (...)

Faktem jest, że realizacja reformy rolnej była często dokonywana w sposób wadliwy, albowiem przejmowane nieruchomości niejednokrotnie nie spełniały z różnych względów kryteriów określonych w art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu. Przepis § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. miał z założenia służyć naprawieniu skutków takich nieprawidłowości. Niemniej jednak ówczesny ustawodawca, dostrzegając przypadki wadliwej realizacji reformy rolnej, dokonał kilku prób "konwalidacji" przejęć nieruchomości dokonanych niezgodnie z prawem, nie eliminując jednocześnie z systemu prawa § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. Chodzi o takie akty, jak dekret z dnia 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa (Dz.U. Nr 57, poz. 321) oraz powoływana już ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego.

Dekret z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, jako że nie został nigdy derogowany przez prawodawcę, nie utracił mocy obowiązującej i stanowi w dalszym ciągu element prawa powszechnie obowiązującego.

Przy założeniu racjonalności prawodawcy nie powinno ulegać wątpliwości, że ustanawiając dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej prawodawca zdawał sobie sprawę, że na gruncie konkretnych stanów faktycznych mogą zachodzić wątpliwości co do tego, czy nieruchomości spełnia wymagania określone w art. 2 ust. 1 lit. e/ tego dekretu, i takie wątpliwości mogły stać się w przyszłości źródłem sporów. Skoro zatem prawodawca nie zdecydował się na uregulowanie trybu rozstrzygania takich sporów bezpośrednio w dekrete ani w innym akcie o randze ustawy, to należy przyjąć, że dopuścił możliwość wprowadzenia odpowiednich rozwiązań proceduralnych w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 20 dekretu. Z kolei minister upoważniony do wydania rozporządzenia miał podstawy do uznania, że ustanowienie administracyjnego trybu rozstrzygania sporów jest konieczne dla prawidłowego wykonania dekretu. Stworzenie więc powyższej procedury było elementem czynności "wykonania" dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, o czym stanowił art. 20 tego dekretu.

Przepis § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. nie został dotychczas derogowany przez prawodawcę. Nie można też mówić o jego "skonsumowaniu" z chwilą przejścia na rzecz Państwa nieruchomości podlegających reformie rolnej. Prawodawca bowiem dostrzegał, że wejście w życie art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej będzie generowało spory w indywidualnych sprawach, wynikające z wątpliwości co do tego, czy konkretna nieruchomość miała w dniu wejścia w życie dekretu cechy określone w powyższym przepisie dekretu. Oczywiście więc jest, że analizowany przepis rozporządzenia wyrażał normy generalne i abstrakcyjne, które miały być stosowane w przyszłości jako procedura rozstrzygania tego typu sporów. § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. jest nadal stosowany w praktyce organów władzy publicznej jako podstawa kompetencji do rozstrzygania o podpadaniu konkretnej nieruchomości pod przepisy dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej. W obecnych realiach ustrojowych funkcje wojewódzkich urzędów ziemskich wykonują organy administracji rządowej (województwie). Decyzje tych organów natomiast podlegają kontroli sądów administracyjnych.

Sprawy związane z reformą rolną od początku były sprawami, które dzisiaj określane są jako sprawy z zakresu administracji rządowej. Orzekanie w sprawach podpadania danej nieruchomości pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej zostało powierzone organowi szczebla wojewódzkiego i kompetencja ta, mimo kolejnych zmian w strukturze i właściwości organów administracji publicznej, cały czas pozostawała w sferze legitymacji organu szczebla wojewódzkiego. Z poszczególnych unormowań nie wynika, aby w którymś momencie doszło do wygaszenia omawianej kompetencji. Wobec tego § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. nadal stanowi podstawę kompetencji do rozstrzygania przez wojewodę o podpadaniu konkretnej nieruchomości pod przepisy dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Pogląd o przysługiwaniu omawianej kompetencji wojewodzie został również wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1991 r. sygn. akt III CZP 90/91 (OSN 1992, nr 5, poz. 72) oraz w wyrokach Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 stycznia 1994 r. sygn. akt II SA 2444/92 ((...) 1995, z. 2, poz. 57) i z dnia 19 marca 1998 r. sygn. akt IV SA 1045/97 ((...) nr (...)). W wyroku z dnia 20 stycznia 1994 r. Naczelny Sąd Administracyjny przeprowadził analizę przechodzenia kompetencji do orzekania w sprawach podpadania danej nieruchomości pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej podobną do wyżej przedstawionej.

Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. R.P. Nr 10, poz. 51 ze zm.) może stanowić podstawę do orzekania w drodze decyzji administracyjnej o tym, czy dana nieruchomość lub jej część wchodzi w skład nieruchomości ziemskiej, o której mowa w art. 2 ust. 1 lit. e/ dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. R.P. Nr 4, poz. 17 ze zm.). (por. Uchwała 7 Sędziów NSA z dnia 10 stycznia 2011 r. I OPS 3/10, ONSA i WSA 2011/2/23, Prok. i Pr.-wkł. 2012/4/43)

Zacytowana wyżej uchwała składu siedmiu Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego spotkała się z aprobatą Sądu Najwyższego, który po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 18 maja 2011 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Łodzi:

"Czy w świetle uchwały składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 stycznia 2011 r., I OPS 3/10, zgodnie z którą § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10, poz. 51 ze zm.) może stanowić podstawę do orzekania w drodze decyzji administracyjnej o tym, czy dana nieruchomość lub jej część wchodzi w skład nieruchomości ziemskiej, o której mowa w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 4, poz. 17 ze zm.), jest dopuszczalna droga sądowa w sprawie, której przedmiotem jest ustalenie czy część nieruchomości wchodzi w skład nieruchomości ziemskiej, i czy w związku z tym przeszła z mocy prawa na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej w trybie art. 2 ust. 1 lit. e powołanego dekretu z dnia 6 września 1944 r., w świetle art. 2 § 3 k.p.c.? Udzielił odpowiedzi, że w sprawach o odzyskiwanie nieruchomości zabranych na cele określone w dekrecie o reformie rolnej obowiązuje droga administracyjna(por. uchwała SN dnia 18 maja 2011 r.III CZP 21/11, Rzeczposp. PCD 2011/115/2)

Także zarzut, że oddalenie powództwa wyrokiem częściowym w zakresie wydania nieruchomości dotknięte jest nieważnością postępowania (art. 379 pkt. 1 w zw. z art. 199 par. 1 k.p.c.) nie jest uzasadniony.

Sąd Apelacyjny zważa, że dopiero wtedy, gdy organ administracyjny orzeczeniem ostatecznym odmówi wydania decyzji merytorycznej na podstawie § 5 rozporządzenia, w związku z czym sąd rozpoznający sprawę cywilną nie może wydać rozstrzygnięcia, można rozważać uprawnienie sądu do samodzielnego rozpatrzenia kwestii, bez której dalsze postępowanie staje się niemożliwe. (...)

Według art. 199¹ k.p.c., obowiązującego od dnia 1 stycznia 2004 r., sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli uznały się w tej sprawie za niewłaściwe. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny, chodzi o otwarcie drogi sądowej w sprawach, które zasadniczo do drogi sądowej nie należą, ale powinny zostać rozpoznane, ze względu na gwarantowane Konstytucją prawo do sądu (art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 177 Konstytucji). Pojęcie "uznania się za niewłaściwy" należy rozumieć wąsko, tzn. jako brak właściwości rzeczowej organu administracji do rozpoznania sprawy w postępowaniu administracyjnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 312/06, niepubl.). Dopiero wtedy więc, gdy nie jest możliwe uzyskanie merytorycznej decyzji administracyjnej koniecznej do rozpoznania sprawy cywilnej, sąd powszechny może rozstrzygnąć, czy w świetle art. 2 ust. 1 lit. e dekretu nieruchomość stanowi nieruchomość ziemską, po to, aby móc rozpoznać zgłoszone w postępowaniu cywilnym roszczenie praworzeczowe (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2010 r., II CSK 174/10, niepubl.)

Jak już wyżej wskazano rozstrzygnięcie, czy dana nieruchomość podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13 ze zm.) następuje w drodze decyzji administracyjnej. Skoro zaś ustawodawca przyznał kompetencję do orzekania w tej kwestii organom administracji, trzeba przyjąć, że sąd powszechny nie jest uprawniony do jej samodzielnego rozstrzygnięcia. Pojęcie nieruchomości ziemskiej użyte w art. 2 dekretu o reformie rolnej powinno być interpretowane w sposób funkcjonalny, co musi prowadzić do wniosku, że nieruchomość ziemska to nieruchomość o charakterze rolniczym.

Ustawodawca, licząc się z możliwością powstania w praktyce wątpliwości co do tego, czy dana nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa na podstawie powołanego przepisu, w § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51 ze zm. - dalej: "rozporządzenie wykonawcze") przewidział, że orzekanie w sprawach, czy dana nieruchomość podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e należy w pierwszej instancji do kompetencji wojewódzkich urzędów ziemskich, które orzekają o tym w formie decyzji; od decyzji wojewódzkiego urzędu ziemskiego służy stronom prawo odwołania do Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 września 1991 r., III CZP 90/91 (OSNCP 1992, nr 5, poz. 72) przyjął, że rozstrzygnięcie, czy dana nieruchomość podpada pod działanie wymienionego przepisu następuje w drodze decyzji administracyjnej. Skoro zaś ustawodawca przyznał kompetencję do orzekania w tej kwestii organom administracji, trzeba przyjąć, że sąd

powszechny nie jest uprawniony do jej samodzielnego rozstrzygnięcia. Stanowisko takie jest utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego np.: uchwale z dnia 27 września 1991r., III CZP 90/91, w wyrokach z dnia 28 lipca 2004 r., III CK 296/03 (nie publ.), z dnia 16 listopada 2004 r., III CK 322/04 (nie publ.), z dnia 3 grudnia 2004 r., IV CK 336/04 (nie publ.), z dnia 20 grudnia 2005 r., III CK 350/05 (nie publ.), z dnia 7 czerwca 2006 r., III CSK 64/06 (nie publ.), z dnia 30 stycznia 2007 r., IV CSK 350/06 (M. Prawn. 2007, nr 5, s. 230) , z dnia 8 sierpnia 2007 r., I CSK 172/07 (nie publ.), z dnia 17 lutego 2010 r. IV CSK 345/09) Podkreślano przy tym, że decyzja administracyjna, z której wynika, iż dana nieruchomość lub jej część podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej, wiąże sąd w postępowaniu cywilnym.

Z okoliczności sprawy wynika, że powód nie wystąpił dotychczas do organów administracji w trybie § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51 ze zm., o wydanie decyzji administracyjnej czy dana nieruchomość podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13 ze zm.). Nie było zatem przesłanek do zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie, zaś żądanie wydania przedmiotowych nieruchomości, jako przedwczesne, trafnie zostało oddalone zaskarżonym wyrokiem częściowym wobec braku przesłanek określonych w art. 222 k.c. warunkujących uwzględnienie powództwa windykacyjnego.

Zarzut naruszenia art. 386 § 6 k.p.c. - poprzez pominięcie oceny prawej i wskazań Sądu Apelacyjnego zawartych w uzasadnieniu wyroku sygn. akt I ACa 711/99 nie mógł odnieść skutku

Należy podkreślić, że uchylając wyrok Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 4 lutego 1998r. w sprawie o ustalenie (sygn. akt IV C 810 / 93) . Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 14 stycznia 2000r (sygn. akt I ACa 711/99) uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 4 lutego 1998r. i przekazał Sądowi Okręgowemu w Warszawie sprawę do ponownego rozpoznania wskazując, że powód ma interes prawny w ustaleniu prawa własności swojej zmarłej matki do gospodarstwa rolnego (...), położonego w P.. Podniesiono, że istnieje niepewność co do stanu prawnego matki powoda i że rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie będzie miało wpływ na sferę uprawnień powoda. Sąd Apelacyjny wskazał też, że ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy powinien wezwać stronę powodową do oznaczenia osób nie biorących dotychczas udziału w sprawie.

Przedmiotem postępowania było ustalenie, że matka powoda była właścicielką określonego pozwem gospodarstwa.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, po ustaleniu kręgu pozwanych i zajęciu stanowiska przez pozwanych, zostało zmienione powództwo na żądanie wydania na podstawie art. 222 k.c., zmieniły się więc także przesłanki konieczne do wykazania w tej sprawie.

W takiej sytuacji procesowej powód, że dla skutecznego dochodzenia roszczenia windykacyjnego obowiązany był wykazać się tytułem prawnym do nieruchomości, o wydanie których występował.

Nadto powództwo powinno być skonkretyzowane wobec każdego z pozwanych i skierowane wobec aktualnym posiadaczom tych nieruchomości, a nie wszystkim podmiotom, które w jego ocenie posiadają grunt stanowiący kiedyś majątek (...).

Podnoszona przez powoda w załączniku do protokołu (k.2165-2167 akt) okoliczność, że stan prawny matki powoda jednoznacznie określa dokument zawarty na k. 6 akt sprawy tj. Zaświadczenie Prezydium Rady Narodowej z dnia 8 lutego 1957r. z którego to zaświadczenia wynika, że na gospodarstwie rolnym na terenie miasta P. przy ul. (...) o obszarze 18,97 ha do 15 lutego 1950 r. gospodarowała jako wyłączna właścicielka S. z C. Z. i, że gospodarstwo to odziedziczyła po swojej matce F. C. nie jest trafny. Co prawda dokument ten jest zamieszczony na karcie 5 akt sprawy ale istotniejsze jest to, że kolejna karta akt sprawy k.6 zawiera wezwanie z dnia 3 lutego 1950 r. skierowane przez Burmistrza M. P. do S. Z. wzywające ją do opuszczenia terenu powiatu (...) w terminie do 15 lutego 1950 r – stosownie do pisma Starostwa Powiatowego z dnia 31 stycznia 1950r. oraz w myśl art.7 dekretu PKWN z dnia 6 września 1944r. o

przeprowadzeniu reformy rolnej. Oznacza to , że utrata własności gruntu wchodzącego w skład majątku (...) związana była z przeprowadzeniem reformy rolnej.

Z tych wszystkich przyczyn apelacja powoda nie mogła odnieść skutku i dlatego została oddalona.

Sąd Apelacyjny zważa, że prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 28 grudnia 2010r. sygn. akt VU 18/93 na podstawie art.217 Prawa upadłościowego stwierdzono zakończenie postępowania upadłościowego prowadzonego z wniosku syndyka Masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w P. w upadłości (k.2066 akt).Na podstawie tego postanowienia prawomocnym postanowieniem Sądu rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 28 listopada 2011r. sygn. akt WA XIV NS-REJ.KRS/(...) wykreślono to Przedsiębiorstwo z Krajowego Rejestru Sądowego. W związku z powyższym nastąpiła następcza utrata osobowości prawnej występującego po stronie pozwanej Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w upadłości w P. z czym łączy się także utrata zdolności sądowej w trakcie niniejszego procesu przez tę osoba prawną . W tym stanie rzeczy koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego wyroku w stosunku do Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w upadłości w P. i umorzenie postępowania w sprawie w tym zakresie

Mając to wszystko na uwadze na podstawie art.386§3 k.p.c. i art.385 k.p.c. orzeczono , jak na wstępie..

Zaskarżony wyrok jest wyrokiem częściowym, nie kończy sporu, a zatem nie zawarto w nim rozstrzygnięcia o kosztach procesu.